

Pag-ila sa mga katungod sa yuta ug pagpaayo sa mga kapasidad sa mga gagmay nga mag-uuma sa Pangantucan, Bukidnon, Pilipinas

MATERIALES SA PAGKAT-ON

Giunsa ang pagpadali sa mga miting ug panaghisgutan

Tony Quizon

Pasiuna

Ang mga katiguman naghatag ug usa ka lugar diin ang mga tawo magtigum alang sa usa ka managsama nga katuyoan – maghimo man og mga desisyon, magtuki sa usa ka gipaambitan nga problema, o maghatag suporta sa usag usa.

Bisan pa, kadaghanan sa ato nakasinati sa mga miting nga dili kaayo sulundon! Gapadayon nga murag walay katapusan, mga tawo wala nagkasinabut, ug walay mga paghukom nga gihimo. O tingali ang usa ka tawo ang nagpangibabaw sa miting, gibiyaa ang tanan aron mahibulong kung ngano nga sila usab ang nakaabut.

Ang *pagpadali* bahin sa pagkuha responsibilidad sa mga miting nga dali ug epektibo kutob sa mahimo. Gisusi sa kini nga panudlo ang konsepto ug praktis sa pagpadali ug kung giunsa kini makatabang sa paghimo nga positibo ug malampuson nga mga miting. Gisulat kini ingon usa ka praktikal nga panudlo labi na alang sa mga lokal nga lider ug alang sa mga tawo nga gitahasan sa pagdumala sa mga miting sa organisasyon ug mga asembleya sa komunidad.

Ang Tahas sa usa ka Maayong Tigpadali, Tigpasayon o Facilitator

Ang tahas sa usa ka tigpasayon mao ang pagsiguro nga ang tigum hapsay nga nagdagan gikan sa pagsugod, hangtud sa katapusan. Ang maayong tigpadali, tigpasayon o facilitator kinahanglan:

- Pagtabang sa grupo nga magdesisyon sa usa ka realistiko nga agenda ug gindugayon nga oras alang sa miting.
- Ipadayon ang pagpokos sa usa ka butang matag higayon hangtod nga malutas ang isyu.
- Pag-regulate sa pagdagayday sa diskusyon, pananglitan, paglaraw sa mga hilum nga mga tawo, o kadtong adunay labing kalabutan nga kasinatian.
- Giklaro ug gipunting ang mga punto.
- Siguruha nga ang grupo adunay mga desisyon; bahinon ang buhat nga klaro sa mga miyembro.
- Tabangi ang grupo nga matubag ang panagbangi kung kini motumaw.
- Ipaila ang mga kagamitan sa pagpadali, kung angay, pananglitan, brainstorming aron matabangan ang mga tawo nga makahimo og mga ideya nga mamugnaon, mga diskusyon sa gamay nga grupo aron madugangan ang pag-apil.
- Siguruha nga ang tanan moapil ug walay modominar.
- Ipadayon ang tigum sa oras.
- Siguruha nga ang usa ka sinulat nga record gihimo sa bisan unsang punto sa paglihok ug mga desisyon nga gikasabutan sa miting.

Ang usa ka tigpasayon kinahanglan mahibal-an ang pareho nga sulod sa miting (kung unsa ang gihisgutan sa mga tawo) ug ang proseso (kung giunsa nahinabo ang mga panagsulti). Ang kini nga

pagkahibalo nakatabang sa usa ka tagdumala aron mapadayon ang panaghisgutan.

Bisan pa, ang usa ka maayong tigum dili lamang nahuman ang trabaho; usa pa nga hinungdanon nga katungdanan sa mga miting ang pagpadayon sa grupo pinaagi sa pag-apil, pagsuporta, ug paghatag gahum sa mga partisipante. Makatabang kini sa pagtukod sa usa ka pagbati sa komunidad ug koneksyon sa mga kauban nga miyembro sa grupo, nga nagresulta sa usa ka kusug nga grupo nga adunay taas nga lebel sa kadasig alang sa pagkab-ot sa imong gipaambit nga mga katuyoan. Ang mga grupo sa kasagaran nahuman sa kadugayon kung sila naghatag pagtagad sa mga tawo, relasyon, ug dinamiko usab.

BAHIN I

Mga Lakang alang sa mga Facilitator

A. Pagpangandam alang sa usa ka malampuson nga miting

Hinungdanon ang pagpangandam alang sa mga miting, ug dinhi ang mga lakang nga sundon:

1. **Paghimo ug usa ka tin-aw ug realistiko nga agenda.** Pag-andam daan ug agenda ug pagpangayo og feedback bago pa magsugod ang miting. Hinungdanon nga ang matag usa makakuha ug higayon nga adunay ikalambigit sa agenda nga gi-uyunan sa tanan.

Ang usa ka maayong agenda kinahanglan maglakip: (a) ang katuyoan sa miting; (b) mga hilisgutan nga hisgutan; (c) ang gipaabut nga sangputanan sa miting; ug, (d) ang timetable nga angay alang sa mga agenda item.

- **Katuyoan:** Hinumdomi kung unsa ang katuyoan sa panaghisgutan. Alang ba kini sa pagpaambit sa kasayuran? Aron mag-brainstorm alang sa mga bag-ong ideya? Aron magplano alang sa mga kurso sa paglihok? Aron masusi ug masulbad ang usa ka problema? O kini ba aron makadesisyon?
- **Mga hilisgutan:** Ilha ang mga hilisgutan nga hisgutan. Pilia ang mga hilisgutan nga adunay epekto sa tanan nga motambong sa miting. Mahimo usab nimo nga pagtinguha nga makakuha og input gikan sa mga nagatambong sa miting bahin sa mga hilisgutan nga kinahanglan hisgutan. Ingon usab, kung adunay daghang mga hilisgutan sa imong agenda, hunahunaa kung unsang oras ang imong gikinahanglan aron mahisgutan ang matag hilisgutan.

- **Gipaabot nga mga sangputanan:** Kilalaha ang imong gipaabot nga sangputanan, o kung unsa ang imong gilaum nga makab-ot sa miting, pinauyon sa katuyoan sa miting.
- **Timetable:** Kung ang miting usa ka oras lang, kinahanglan adunay usa ka oras nga kantidad sa mga item sa agenda! Banabana ang oras nga gikinahanglan alang sa matag aytem. Kung adunay daghang mga aytem sa agenda kaysa angay sa magamit nga oras, hunahunaa ang mga prayoridad alang sa kini nga miting – unsa ang mahimong sulbaron sa lain nga oras o sa managlahi nga mga nagtrabaho nga grupo?

2. **Hunahunaa kung giunsa nimo mapadali ang mga panagsulti sa agenda.**

- **Buhata kung unsa ang han-ay aron masulbad ang mga aytem sa agenda.** Kasagaran, labing maayo nga atubangon ang lisud nga mga butang pagkahuman nga ma-uyon ang mga tawo bag-o paman sila kapuyon. Pinaagi sa pag-ilis sa mga mubu ug taas nga mga butang, mahimo nimo mahatagan ang grupo sa pag-uswag. Ang usa ka kasagarang paagi sa pagsugod sa usa ka miting mao ang pagsubli sa bag-o nga mga hitabo o ang katapusan nga miting.
- **Giunsa kinahanglan magsugod ang miting?** Aduna ka bay mga pasiuna, usa ka pag-check in, o kalihokan nga pang-warm up?
- **Giunsa matapos ang miting?** Mahimo ba nimo mahunahuna ang unsaon pagsira sa kalihokan? Mahimo ba nimo magplano alang sa usa ka pagtimbang-timbang sa miting bag-o kini matapos aron mahibal-an nimo sa sunod nga higayon?
- **Pagplano sa mga pahulay,** labi na ang mga tigum nga labi ka taas sa 1 ½ ka oras.
- **Adunay usa ka back-up nga plano:** Pangutan-a ang imong kaugalingon kung unsa ang imong mahimo nimong putlon gikan sa agenda, o gipamub-an kung adunay modagan sa imong gisugyot nga sobra sa oras. Pag-andam ug mga sugyot.
- **Isulat ang gisugyot nga agenda** diin ang matag usa makakita niini (sa usa ka puti inga board o flipchart, pananglitan) o maghimo kopya aron mahatag sa tanan.

Simple nga agenda sa tigum

Pagrehistro alas 8:00 sa buntag

Sugod sa alas 8:00 sa buntag

- Mga pasiuna sa mga partisipante (10 minuto)
- Pagribyu sa agenda (5 minuto)
- Pagribyu sa miaging mga minutos sa miting ug puntos sa paglihok (10 minuto)
- Pagreport gikan sa lainlaing komite: pinansya, pagkamiyembro (20 minuto)
- Umaabut nga tigum kauban ang LGU – mouyon kung unsang mga isyu/pangutana ang ipahayag (30 minuto)
- **Pahulay (15 minuto)**
- Panaghisgutan sa mga lugar nga proyekto sa reforestation (40 minuto)
- Pag-organisar sa lainlaing mga grupo sa trabaho/komite (20 minuto)
- Uban pang hilisgutan (15 minuto)
- Sumaryo sa mga diskusyon ug pagtapos (15 minuto)

End 11:30 am

3. **Paghukom kung kinsa ang kinahanglan nga motabong sa miting.** Gipalabi ba nato ang usa ka gamay nga grupo o usa ka dako nga grupo? Kung adunay daghan nga mga tawo nga nanabong nagpameligro ka sa usa ka dili mabungahon nga miting. Gusto nimo nga dapiton ang mga tawo lang nga makatabang kanimo sa pagkab-ot sa katuyoan sa miting.

Pangutan-a ang mosunod:

- Kinsa ang hinungdanon nga mga maghukom sa isyu?
- Kinsa ang labing nahibalo bahin sa kasayuran nga gihisgutan?
- Kinsa ang adunay interes sa mga hilisgutan?
- Kinsa man ang mopatuman sa bisan unsang mga desisyon nga nahimo?
- Kinahanglan ba nato nga dapiton ang mga eksperto o mga tawo nga gigikanan, labi na kung kinahanglan magbuot?

Pagpangita ug oras kung kanus-a kadaghanan sa tawo bakante. Hunahunaa ang ilang mga sundanan sa adlaw-adlaw nga kalihokan, sama sa pagtrabaho sa uma, pagkaginikanan, o pag-andam sa pagkaon.

Pagpangita sa lugar nga dako og komportable para sa tanan.

Pagpangutana bahin sa ug pagplano alang sa bisan unsang piho nga kinahanglanon alang sa mga tawo nga motabong sa miting. Dili kini bahin sa mga kinahanglanon sa pisikal nga pag-access sama sa suga, lingkoranan, paglihoklihod, apan lakip usab ang mga pamaagi sa pagpadali nga makahimo sa tigum nga dali ra makab-ot. landam ang imong kaugalingon: bisan ang gamay nga mga pagbag-o sa mga estilo sa pagpadali ug maampingong pagpili sa mga ehersisyo mahimong makahimo sa kalainan tali sa mga tawo nga naglisud sa pag-apil ug matag usa nga makahimo sa usa ka bug-os ug aktibo nga bahin sa mga miting. Ang labing kahinungdan nga lakang mao ang pagpangutana sa mga tawo bahin sa ilang mga kinahanglanon sa pag-access pauna pa sa miting ug ang ilang piho nga mga sugyot kung giunsa ang pagpaarang sa ilang hingpit nga pag-apil.

4. **Pagdapit sa mga tawo.** Kung giimbitahan ang mga tawo sa usa ka miting, kinahanglan nimo nga ihatag ang usa ka mubo nga pasiuna sa miting – nga gihisgutan ang katuyoan, agenda, ug ang mga tawo nga gidapit. Kinahanglan usab nga ilakip ang petsa, oras ug lugar.

Magpadala og usa ka pahinumdom bahin sa miting sa hapit na kini moabut. Ang mga tawo puliki, ug kung walay pahinumdom, possible nga makalimtan nila ang umaabot nga miting. Sulayi nga magpadala ug mga pahinumdom sa mga motabong sa duha ka adlaw sa wala pa gikatakda ang tigum.

5. **Andama ang imong kaugalingon.**

- **Pahinumdomi ang imong kaugalingon sa hinungdanon nga kasayuran bahin sa grupo.** Unsang proseso sa paghimog desisyon ang gigamit sa grupo (pananglitan panagsama o pagboto)? Unsa man ang naa sa agenda ug ngano? Unsang mga kinahanglanon sa pag-access ang kinahanglan nimong ibutang sa hunahuna sa tibuuk nga panahon? Nahibal-an ba nimo ang piho nga dinamika o mga isyu nga makaapekto sa kung giunsa ang pag-apil sa mga tawo? (Pananglitan, ang mga aytem sa agenda mahimo nga prangka kaayo, apan kung ang grupo naa sa estado sa krisis tungod sa uban pang mga katarungan, nga ang mga tension mahimo pa usab nga magpadayon.)
- **Paggahin ug panahon sa pagtuon sa agenda.** Adunay ba ka igo nga kahibalo o pamilyar sa mga hilisgutan nga pagahisgutan? Kung dili, adunay mga giimbitar nga mga tawo nga mahimo’g makapanghatag impormasyon bahin sa hilisgutan? Kinahanglan ba nimo nga basahon ang bahin sa hilisgutan, aron mahimo nga mas maayo ang pagdumala sa mga diskusyon?

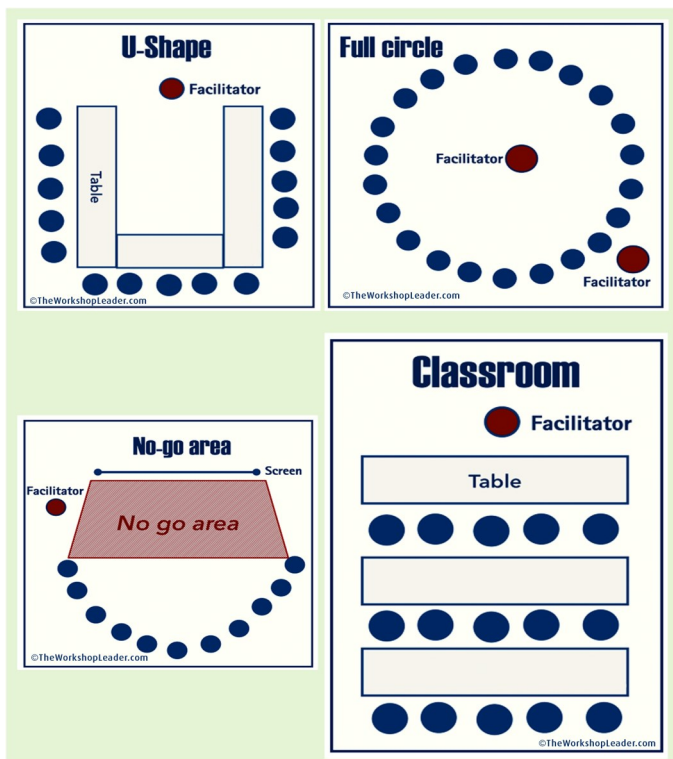
- **Ingon usab, paggahin og oras aron makapangandam alang sa adlaw sa miting.** Adunay ba ka kinahanglan nga kusog sa lawas ug pangisip aron maayo ang pagpadali? Adunay ba mga personal nga isyu o panginahanglan nga mahimong makabalda kanimo gikan sa pagbuhat sa imong trabaho? Adunay ba bisan unsa nga makatabang kanimo nga mas maka-focus sa grupo (pananglitan, pagpahulay sa mubo nga panahon matag oras)?

Pag-andam sa lugar alang sa miting

6. **Paglaraw sa lokasyon ug pisikal nga mga kahikayan.** Kinahanglan nimo nga hunahunaon kung ang miting mag-atubangay, o usa ka virtual nga miting pinaagi sa mga screen, o kombinasyon sa duha. Depende sa pormat sa miting, siguruha nga ang tanan nga mga kasangkapan ug kagamitan naa sa lugar, lakip ang mga lingkuranan, lamesa, sound system ug mga projector screen. Siguruha nga ang venue naghatag sa mga partisipante og kaarang nga makakita ug makadungog sa matag usa.

Daghang mga possible nga paagi aron makapahimutang sa mga muwebles alang sa usa ka face-to-face nga miting.

- Ang usa ka bilog nga lamesa o hugis nga U nga pagset-up makatabang alang sa mga miting nga nakigsulti sa diskusyon tungod kay gitugotan nila ang matag usa nga magkita.
- Ang usa ka setting nga adunay mga lingkuranan nga naa sa mga laray maayo alang sa pagtukod og usa ka mamumulong ingon ang panguna nga gipunting. Maayo kini nga pagset-up kung ang punoan nga katuyoan mao ang pagpadangat sa kasayuran kaysa pagpangita sa diskusyon.
- Ang usa ka set-up sa klasehanan adunay mga lamesa sa atubangan sa mga laray sa mga lingkuranan aron tugutan ang mga nanambong nga makakuha sa mga nota samtang ang mamumulong nagpabilin nga gipunting sa miting.

7. **Paghatag sa mga suplay alang sa mga motambong sa miting.** Ang usa ka hingpit nga andam nga facilitator maghatag sa mga nanambong sa mga bolpen, notepad, workbook, handout, ug uban pa nga mga kinahanglanon alang sa miting. Ingon usab, hunahuna kung kinahanglan nimo nga maghatag bisan unsang kasayuran sa pag-log in sa sugod alang sa virtual nga miting. Kinahanglan adunay usa ka board nga gitakda aron makahimo ang mga tawo ug mga nota aron tan-awon sa tanan, tingali usa ka flip chart o whiteboard. Gipadayon niini ang tigum nga labi ka hapsay, nga nagtugot sa mga sumasalmot nga matubag ang ilang mga pangutana sa giingon nga takda nga oras sa panahon sa miting.

Unsaon nga ang facilitator mahimong epektibo o ang miting labi ka epektibo kung kini gipahigayon online:

- Ikonsiderar ang gitas-on sa atensyon sa mga partisipante
- Ablihi ang video kung nagsulti aron mapadayon ang pakiglambigit
- Pagpangutana sa daghang pangutana o pagsusi kanunay aron masiguro nga ang tanan nagsunud sa panaghisgutan

Depende sa gitas-on sa miting, hunahuna ang paghatag sa imong mga partisipante og mga ilimnon (kape), meryenda, tubig, ug/o kendi.

Pagsugod sa Panaghisgutan

8. **Pag-abut og sayo sa miting.** Susihon ang mga kahikayan sa paglingkod; susiha kung maayo ba ang paglihok sa mikropono ug projector. Ingon usa ka tigpadali, kinahanglan nga anaa ka sa pagtimbaya sa tanan nga moabut sa miting. Maghimo kini usa ka kampante nga palibot sa miting samtang gipakita usab nga ikaw seryoso ug andam nga maghisgut.
9. **Pagsugod sa miting pinaagi sa paghimo og tin-aw nga mga katuyoan.** Samtang ang tanan sa miting makadawat sa agenda, pagsugod pinaagi sa pagpaila usa sa katuyoan sa miting. Kini masiguro nga ang tanan nga mga partisipante magsugod sa parehas nga panid. Makatabang usab nga mahibal-an ang tono alang sa miting ug ibutang dayon ang mga tawo sa husto nga dalan.
 - Mahimo ka magsugod sa usa ka pag-ampo.
 - Mahimo ka usab maghimo og mga anunsyo sa balay sa pagsugod sa miting, lakip ang kasayuran bahin sa mga oras sa pahulay ug mga lokasyon sa kasilyas
10. **Hangyoa ang tanan nga ipaila ang ilang kaugalingon.** Sa pagsugod sa miting, siguruha nga ang tanan komportable. Kung adunay mga bag-o, o ang mga tawo sa kinatibuk-an dili magkaila, ang usa ka maayong paagi sa pagsugod mao ang pagpaila sa matag usa sa ilang kaugalingon.
 - Mahimo ka nga magtuyok-tuyok sa sulud ug isulti sa tanan ang ilang ngalan ug kung ngano nga nangadto sila sa miting.
 - Alang sa usa ka setting sa klasrom, ang usa ka kalihokan nga icebreaker mahimong ipahigayon. Mahimo nimo, pananglitan, hangyuon ang tanan nga ipahayag kung unsa ang ilang gibati nianang orasa – sa usa ka pulong o hugpong sa mga pulong.
11. **Paghimo sa pipila ka mga angay nga pamatasan.** Sa bag-o pa magsugod ang diskusyon, siguruha nga ang tanan nahibal-an ang mga pamatasan nga angay sa sulud sa miting. Ipaklaro ang oras, hilisgutan, katuyoan sa miting, ang proseso alang sa

paghimo og mga desisyon, ug ang mga kaakohan sa tagdumala. Ang mga pamatasan mahimong maglakip sa pagpakita sa respeto sa usag usa, pagpadayon sa hilisgutan, pag-atake sa problema kaysa sa tawo, ug dili pagsamok sa uban samtang nagsulti sila. Tungod kay ang matag usa adunay katungod sa pagsulti, ang mga partisipante kinahanglan adunay pagkasayud sa oras ug paghimo sa ilang mga punto nga mubu, aron ang matag usa adunay higayon nga maipaambit. Awhaga ang mga tawo nga hunahunaon og maayo ang ilang mga komento ug likayan nga mapanalipdan kung adunay dili mouyon.

- 12. Ipaklaro ang gisugyot nga agenda,** pagkahuman pagpan-gayo sa mga komento ug paghimo sa kinahanglan nga mga pagbag-o. Kung adunay usa ka butang nga gibutang sa agenda, hangyos sila ihatag ang mubu pero hinungdanon nga kasayuran bahin sa background ug kung unsa ang gusto nila nga buhaton.

Siguruha nga ang mga katungdanan sama sa kalihim (kuhaon ang minute) ug tigbantay sa oras anaa, kung kinahanglan.

Siguruha nga ang tanan makakita sa agenda. Ang mga giimprinta nga kopya mahimo nga maapud-apod, o kung dili ang agenda mahimo ipakita sa usa ka dako nga papel. Mahimo nimong i-ekis ang mga puntos gikan sa agenda sa higayon nga kini atubangon ingon usa ka biswal nga pahinumdom nga ang tigum nahuman na ang mga butang.

Sa Panahon sa Miting

- 13. Paghimay-himay sa kada aytem sa agenda.** Kinahanglan nga ang grupo naka-pokus sa usa ka butang matag oras hangtod nga nakab-ot ang usa ka desisyon (o maghimo'g usa ka maalamon nga pagpili aron atubangon ang butang sa lain nga higayon). Kung adunay mga bag-ong butang nga hisgutan siguruha nga makit-an kini aron maatubang sa ulahi.

Aron tapuson ang panaghisgutan o butang, makatabang kung ang tagdumala mohatag sa usa ka pagrepaso sa giingon ug mga konklusyon nga naabut. Kini magsinyas sa pagsira sa usa ka hilisgutan, ug pagbalhin sa sunod nga aytem sa agenda.

- 14. Ipaila ang sunod nga butang sa agenda.** Kung gipaila ang usa ka hilisgutan, hisguti kung ngano hinungdanon ang hilisgutan, ug kung unsa ang imong gitinguha nga makuha – sa ato pa Ang butang ba alang ra sa kasayuran? O ang butang kinahanglan sa usa ka desisyon? Mahimo ka magsugod pinaagi sa paghangyo sa usa ka partisipante nga maghatag pila ka kasayuran sa back-ground sa hilisgutan.

Aron masugdan ang mga panagsulti, mapuslanon ang pagpangutana nga dili lamang matubag sa oo o dili. Hinuon, ang imong mga pangutana kinahanglan magdasig sa mga tawo sa pagpaambit sa makahuluganon nga mga hunahuna ug ideya. Pananglitan, “Ngano sa imong hunahuna nga kini nga problema nagakahitabo? Unsa man ang mga pamaagi aron mapaminusan ang problema?” Kini nga mga pangutana komplikado ug adunay daghang mga potensyal nga tubag.

- 15. Itulod sa bag-ong mga ideya kung kinahanglan.** Makatabang ka sa pagpauswag sa diskusyon pinaagi sa pagpaila sa mga bag-ong ideya. Kung ang usa ka hinungdanon nga punto, mahimo nimo nga sagupon aron pagsulay nga mapili pa kana nga ideya.

Siguruha nga ang panaghisgutan dili magpabilin nga dugay sa usa ka hilisgutan. Mao nga kung magpadayon ka sa usa ka punto sa pagsulti, tan-awa kung unsang bag-ong ideya ang namugna. Kung makadungog ka sa usa ka bag-ong potensyal nga ideya, mahimo nimo dasigon ang grupo nga hisgutan kini.

Pananglitan, sa panahon sa usa ka diskusyon bahin sa usa ka proyekto sa pagtubo sa lasang, ang usa ka sumasalmot mahimong mosugyot nga pangutan-on ang eskwelahan nga mag-andam ug usa ka nursery sa kahoy. Mahimong isulti nimo, “Sa akong hunahuna maayo kini nga punto. Mahimo ba nato nga hisgutan kini nga ideya?”

- 16. Pangutan-a ang mga sumasalmot sa mga sunod nga pangutana.** Sa una, ang mga tawo mahimong maghatag ug mga taphaw nga tubag sa mga pangutana. Kung kini usa ka problema, awhaga ang mga tawo nga magbukas pa sa ideya. Pagkahuman nag-ambit ang usa ka tawo, pangutan-a ang usa ka follow-up nga pangutana aron maawhag sila nga magtuki pa sa ilang hunahuna.

Ang mga pangutana sa pag-follow up kinahanglan nga kinatibuk-an. Pananglitan, mahimo nimo isulti nga ang usa ka butang nga sama sa, “Tinuod?” Unsa ang nakapahunahuna kanimo niana?” Mahimo ka usab makapangutana, “Unsa man ang imong gibati sa kana nga kamatuoran?”

- 17. Awhaga ang tanan nga moapil.** Ang mga katiguman ug panaghisgutan sa grupo molihok og maayo kung ang tanan magbahin. Ang pipila ka mga partisipante mahimong nagduhaduha sa paghisgut, kinahanglan nga adunay palibot nga komportable ang tanan aron sila maka-istoriya.

Kung adunay dako nga grupo, bua-ka sila sa gagmay nga mga grupo aron maka-awhag ug pagpartisipar. Mahimo nimo isulti sa grupo nga hisgutan ang isyu sa uban sa parehas nga lamesa sa 10 minuto. Pagkahuman, mahimo sab magtigum ug hangyoon ang tanan nga ipaambit ang mga panagsultihanay nga anaa kanila.

- 18. Ipadayon ang panaghisgutan kung kinahanglan.** Kasagaran, adunay kay agenda para sa diskusyon. Gusto nimo nga ang mga partisipante makakab-ot ug usa ka konklusyon, pag-uyon, o pagsabut. Samtang nagpadayon ang diskusyon, pagtrabaho aron mauswag kini padulong sa usa ka konklusyon.

- Padayon nga pagpangutana sa tibuok nga diskusyon. Pananglitan, “Sa imong hunahuna kini ba nga sugyot nagtubag sa isyu? O adunay kay lain nga mga sugyot?”
- Iduso ang mga partisipante alang sa pagpaklaro. Ang pagkuha sa dugang nga panan-aw gikan sa usa ka opinyon mahimong makatabang sa pagpaila sa bag-ong mga ideya, nga magdala sa bag-ong panan-aw alang sa diskusyon. Pananglitan, “Nasabtan nako nga gibati nimo nga pagdili sa mga hayop nga mahimutang sa mga bakilid makapaminus sa pagdahili sa yuta, apan mahimo ba nimo nga isulti pa ang hinungdan sa imong hunahuna ngano kini?”
- Bisan kung ang tagdumala mahimo nga adunay daghang kahibalo sa hilisgutan, ang katuyoan sa tigdumala mao ang pagtabang sa grupo aron makapadayon. Igpunting ang imong papel sa pagpataas sa insakto nga mga pangutana, dili sa paghatag sa husto nga mga tubag. Kung mangutana ka ug wala'y motubag, paglikay sa pagtubag sa imong kaugalingon nga pangutana. Ipalabi ang kahilom ug paghunong sa mubu nga higayon sulud sa kwarto; dili kini problema ug kinahanglan nga bahin sa bisan unsang diskusyon.

- 19. Giyahi ang tigum pinaagi sa pagsulti sa tanan nga nanambong.** Ang matag usa adunay lahi nga pamaagi alang sa paggiya sa usa ka miting ug pagpadayon sa mga mamumu-long sa hilisgutan. Ang usa ka pamaagi aron maseguro nga ang panagsultianay ug hisgutan dili gidominar sa usa o duha ka tawo. Pagbantay sa tawo nga mahimong magtinguha ug usa ka punto ug hatagan sila higayon nga makasulti pinaagi sa pagpangutana kanila sa ilang mga hunahuna. Pananglitan,

mahimo nimo pangutan-on, “Manang Rosa, adunay ka ba mga hunahuna bahin sa proposal?” Usahay mahimo nimo nga pangutan-an ang daghang mga tawo nga wala’y hunong sa pagsulti aron mabuksan ang lugar aron makasulti sab ang uban. Mahimo nimo isulti, “Hatagan nato kini nga higayon nga makapamati sa uban nga adunay lahi nga panan-aw bahin sa proposal.” Kung mahimo, likayi ang pagbutang dayon sa mga tawo pinaagi sa pagsulti sama sa, “Manang Rosa, nahilum ka gyud sa tibuuk nga panahon.” Hinuon, paghimo sa mga imbitasyon alang sa mga boluntaryo ug pasagdi ang mga tawo nga moapil kung andam na sila nga mosulti. Everyone has a different method for guiding a meeting and keeping speakers on topic.

20. **Magpadayon sa hilisgutan.** Ang trabaho sa tigpasayon mao ang pagpadayon sa tanan nga mga nanambong o mamumulong sa hilisgutan. Ang pagtugot sa mga topiko nga walay pulos mahimong makawala sa imong iskedyul ug mahimong ug ang buut ipasabut dili makaabot sa gitinguha nga sangputanan. Kung nabati nimo nga ang mga hilisgutan wala na sa topiko, ibalik kini pinaagi sa pagpangutana nga haom sa topiko nga ginahisgutan.

Kung ang diyalogo nagsugod na gakaanod sa walay hinungdan, mahimo nimo isulti: “Apan sa unsang paagihi kini nakaapekto sa isyu nga atong gihisgutan karon?” O, “Kiniang tanan makaikag kaayo nga mga punto. Kinahanglan nato kini hisgutan sa ulahi nga petsa apan, sa karon, magpokus kita sa isyu nga moabut.”

Mahimo usab nimo nga ibandera ang mga ideya nga gidala ug ipahayag kini sa ulahi nga miting o uban pang paagi. Sa ingon, mahimo nimong tauron sa maayo ang mga ideya ug dili dapat masilo ang bisan kinsa sa mga nanambong.

Paghimo sa usa ka plano alang sa mga lisud nga kahintang ug likayan kini. Sa kada diskusyon, ang dili pagsinabtanay dili kalikayan. Gipaabut ang dili pagsinabtanay ug abiabihon sila – aron adunay usa ka tinuod nga panagsulti. Bisin pa, ang mga panagbangi mahimong motungha kung kini kung ang dili pagsinabtanay dili mawala. Kung imong nahibal-an nga ang mga partisipante hapit na mag-init sa debate, pagdala ug lain nga tawo nga imong nahibal-an nga makasulti bahin sa isyu. Panaglitan, mahimo imo isulti, “Pangutan-on nato si Mang Ambo kung unsa ang iyang gibati bahin sa isyu.” Sa tinuod, gusto nimo nga malimitahan ang pagdebate pinaagi sa pagdala sa diskusyon ngadto sa usa ka diyalogo. Sa panahon sa panagbangi, mahimo ka usab maminaw sa duha ka parte ug ilhon ang pareho sa ilang gusto aron magkahiusa ang mga kontra nga partido.

Kung sa panahon nga lisud ang sitwasyon, mahimo nimo maingon nga: “Klaro man nga kamo naggikan sa lainlaing nga perspektibo. Bisin pa, klaro man nga miuyon mo sa kahinungdanon sa isyu busa sulayan nato nga ipunting ang mga atong mga kusog sa pagpangita sa usa ka kaayohan nga resulta.”

Ang usa pa nga pamaagi mao ang pagtawag alang sa usa ka mubo nga 15 minuto nga pahulay aron mawala nag tensyon ug pribado nga maghisgut ang mga nagkakontra nga partido.

21. **Tubaga ug i-plastar ang mga pangutana.** Ingon usa ka tigpadali, mahimo ka magkuha sa mga pangutana gikan sa mga nanambong basta naa ka sa posisyon nga motubag sa ensakto. Kung wala, kinahanglan nimo nga ipangutan ang pangutana sa usa ka tawo sa miting nga naa sa labi ka maayo nga posisyon aron husto ng pagtubag.

Kung wala nimo hibal-an ang tubag sa usa ka pangutana, mahimo nimo isulti: “Maayo kana nga pangutana. Pero sa akong hunahuna mas nahibal-an ni Mang Ambo ang bahin ani nga hilisgutan.”

22. **Hibal-l kung kanus-a tapuson ang diskusyon matag topiko.** Kung sa imong tanaw ang grupo nakakab-ot na sa konklusyon o kaayohan, timan-l kini. Mahimo nimo muhatag og sumaryo sa diskusyon ug isulti nga, “Murag nagka-uyon ta sa proposal 1 ug 2 pero adunay mga kabalaka bahin sa proposal 3. Pwede ba nato susihon ang proposal 3 bag-o pa nato tapuson ang diskusyon ani nga topiko?”

23. **Siguruha nga ang mga paghukom sa mga punto sa paglihok adunay kung unsa, giunsa, kinsa, kanus-a, ug diin.** Siguruha nga ang bisin unsang mga punto sa paglihok nga gitala kauban ang mga magbuhat niini ug bisin unsang deadline. Awhaga ang matag usa nga mobati nga mahimo nga magboluntaryo alang sa mga buluhaton ug tahas. Kung ang parehas nga mga tawo ang ningbuhat sa tanan nga buluhaton, mahimo kini magresulta sa tensyon ug dili pormal nga mga lakang sulud sa grupo. Makatabang kini kung ang labi ka eksperyensiyado nga mga miyembro sa grupo nagtanyag nga ipaambit ang mga kahanas ug kasinatian.

Pagtapos sa Miting

24. **Pagsumada ug pagpayano sa mga nahibal-an.** Pagkuha sa mga nota sa panahon sa miting ug siguruha nga gisulat nimo ang tanan nga mga hinungdanon nga ideya ug opinyon. Sa pagtapos sa usa ka diskusyon sa usa ka piho nga hilisgutan, makatabang kung ang tigpadali mohatag sa usa ka pagrepasso sa giingon ug mga konklusyon nga naabut. Ipatumaw ang bisin unsang mga resolusyon nga gihimo sa mga isyu nga gihisgutan. Pagkahuman gihatag ang katibuk-an, mapuslanon usab nga ipangutana, “Adunay ba ko nalimtan o wala malakip sa akong katingbanan? Adunay ba mga pagdugang ang bisin kinsa sa inyong gusto nga buhaton?”

25. **Pagkuha og feedback gikan sa mga partisipante ug pangutana kung giunsa ang miting.** Ang pagkuha og feedback makatabang kanimo nga mapaayo ang imong mga miting. Paggahin og pipila ka minuto sa katapusan sa matag miting ug pangutan-a ang grupo kung unsa ang maayo ug kung unsa ang kinahanglan nga mapaayo. Mahimo nimo hunahunaon ang pagpangutana sa mosunud: Ato bang nahisgutan ang tanan nga naa sa agenda? Naggahin ba ta og igo nga oras matag hilisgutan o topiko? Adunay ba igong oras alang sa paghisgot? Giunsa ang pagpaayo sa pagset-up sa lugar?

26. **Siguruha nga ang miting matapos sa husto nga oras.** O kung ang miting molapas sa iskedyul, ipadayon ang pag-uyon sa matag usa. Mahimong isulti nimo, “Nahibal-an nako nga molapas na kami sa among iskedyul, apan mahimo ba kami nga magkauyon nga mogahin pa ug 15 minuto aron tapuson kini nga miting?”

27. **Siguruha nga adunay usa ka tawo nga magkuha sa minuto sa miting ug kini mapasayod sa tanan** sulud sa pipila ka adlaw.
28. **Paghatag ug pipila ka makatagbaw nga pagsira sa miting.** Pagsumada, pahinumdumi ang mga tawo kung unsa ang ilang nahimo sa wala pa ang sunod nga miting, ug hinumdumi nga pasalamatang tanan sa pag-abot ug pagtampo. Mahimo ka usab nga pangutan-on ang usa ka tinahud nga miyembro sa komunidad nga mag-ambit sa usa ka pag-ampo o pipila nga mga pamalandong. Usahay, mahimo'g maayo nga sundon ang miting nga adunay dili pormal nga kalihokan sa katilingban sama sa pag-ambit sa usa ka pagkaon o pipila nga meryenda.

alang sa uban nga mahimong magtinguha nga ipaambit ang ilang mga panan-aw."

Panagbangi tali sa duha ka tawo

Kung nakig-atubang ka sa usa ka sensitibo nga hilisgutan, mahimong masuko ang mga tawo. Kung ang usa ka panag-istoryahanay nagsugod nga mahimong komprontaktibo o tensiyonado, pangitag mga paagi aron masumpo ang tensyon.

- Ihangyo ang duha ka tawo nga naglalis nga i-back up ang ilang mga opinyon gamit ang gawas nga awtoridad. Kini ang hinungdan sa panaghisgutan nga mahimong labi ka katuyoan ug dili kaayo personal.
- Hangyos ang mga tawo nga mahibalo sa mga pagkalainlain nga pamatasan. Mahimong isulti nga "Gibati ko nga kamong duha adunay lainlaing mga pamatasan. Mahimo ba nato kana hisgutan?"
- Mahimo mo usab nga malista ang ang mga argumento sa kada tawo sa usa ka board. Awhaga ang mga sumasalmot sa pagpadayon sa debate sa punto, apan sa usa ka matinahuron nga paagi. Isulti ang usa ka butang nga sama sa, "Sa akong hunahuna kinahanglan nato kini hisgutan, tungod kay kitang tanan adunay kusog nga pagbati, apan magpulipuli kita nga susihon ang mga punto sa matag usa."

Panagbangi tali sa duha ka tawo

Kung nakig-atubang ka sa usa ka sensitibo nga hilisgutan, mahimong masuko ang mga tawo. Kung ang usa ka panag-istoryahanay nagsugod nga mahimong komprontaktibo o tensiyonado, pangitag mga paagi aron masumpo ang tensyon.

- Ihangyo ang duha ka tawo nga naglalis nga i-back up ang ilang mga opinyon gamit ang gawas nga awtoridad. Kini ang hinungdan sa panaghisgutan nga mahimong labi ka katuyoan ug dili kaayo personal.
- Hangyos ang mga tawo nga mahibalo sa mga pagkalainlain nga pamatasan. Mahimong isulti nga "Gibati ko nga kamong duha adunay lainlaing mga pamatasan. Mahimo ba nato kana hisgutan?"
- Mahimo mo usab nga malista ang ang mga argumento sa kada tawo sa usa ka board. Awhaga ang mga sumasalmot sa pagpadayon sa debate sa punto, apan sa usa ka matinahuron nga paagi. Isulti ang usa ka butang nga sama sa, "Sa akong hunahuna kinahanglan nato kini hisgutan, tungod kay kitang tanan adunay kusog nga pagbati, apan magpulipuli kita nga susihon ang mga punto sa matag usa."

Dugang pa, kanunay nga hinungdanon alang sa mga tagdumala nga atubangan ang mga insulto ug mga panaway nga pulong. Adunay responsibilidad ang tagdumala aron masiguro nga ang miting usa ka luwas nga lugar. Kung ang usa ka sumasalmot nagsulti o nagbuhat sa mga butang nga nakasuko o makadaot, hinungdanon nga kini dili gitugot – bisan kung ang komento wala itumong sa bisan kinsa nga piho nga tawo sa sulud sa miting. Pananglitan, ang usa ka tawo mohimo'g mga komento bahin sa mga bayot, lumad o relihiyosong mga grupo. Sa parehas nga oras, ang mga tawo mahimo nga makapasilo sa uban nga wala'y kahulugan. Ingon usa ka tagadumala, hinungdanon nga ipakita ang respeto sa tanan nga hingtungdan.

Ang usa ka sumbanan kinahanglan aron matubag ang pamatasan sa usa ka tawo o mga pulong nga giingon nila, nga dili ipahamtang ang paghukom kanila ingon usa ka tawo. Mahimong isulti nimo, pananglitan, "Likayan nato ang mga pulong nga mahimong makapasuko, ug balikan nato ang hilisgutan. O kung dili man, "Pasensya, wala nimo gitugutan si Mang Ambo nga matapos sa iyang punto... Mang Ambo, mahimo ba nimo nga ipadayon ang imong gisulti?"

BAHIN 2

Pag-areglo: kung giunsa ang pag-atubang sa piho nga mga problema nga mahimong motumaw sa mga miting

Ang mga miting dili kanunay moadto sa paagi nga imong gilauman!

Ipalambo ang imong abilidad nga makit-an ang mga problema ug pagsulay nga mahibalo-an ngano nga nahinabo kini.

Pananglitan, kung imong namatikdan nga ang mga tawo ingon og nabug-atan ug nawad-an sa paglaum, kini mahimong magpasabut nga kinahanglan nimo nga dali nga tapuson kini nga hilisgutan. Mahimo usab nimo pangutan-on ang grupo kung unsa ang nagakahitabo: "Akong namatikdan nga daghang mga tawo ang wala'y gisulti bisan unsa bahin sa aytem sa agenda. Kinahanglan ba nga mobalhin kita sa sunod nga aytem sa agenda?"

Ang pagkuha kanunay sa feedback sa mga miting makatabang aron masusi ang mga problema nga mahimong motumaw sa mga miting. Mas mahimo nga aktibo ka sa pagpangayo sa dugang nga mga input. Pananglitan, "Ang ubang tawo nag-ingon nga gusto nila ug dugang nga mga impormasyon bahin sa hilisgutan bag-o pa hisgutan ang mga solusyon. Adunay bay uban nga lain sugyot nga makatabang kanila?"

Nalista sa ubus ang pila ka kasagarang mga problema nga mahimong motungha sa panahon sa mga miting, nga adunay pipila nga mga sugyot kung unsaon kini mahatagan solusyon.

Mga sumasalmot nga kanunay mag-istorya

Usahay, usa ka tawo lamang ang kanunay nga gaisyorya ug gadominar sa pag-istoryahanay. Bisin pa kung ang kini nga tawo naghatag sa maayo nga mga punto, hinungdanon nga dili tugtan ang usa ka tawo nga modominar.

- Sulayi nga paghangyo sa tawo nga kusog muistorya sa pag-akto nga usa ka tigpaniid sa pipila ka mga minuto sulod sa miting. Pananglitan, "Mang Tunying, aduna kay mga lig-on nga opinyon, pwede kaha nga mag-observe lang sa ka sa pipila ka minuto? Pagkuha ug nota sa diskusyon ug tan-awon nato kung giunsa ang paghisgot sa paghulma sa imong mga opinyon."
- Mahimo ka usab nga mogamit sa mga sugyot sa usa ka dominante nga tawo sa paggiya sa diskusyon sa usa ka bag-ong direksyon. Pananglitan, "Si Mang Tunying nagpaabot sa daghang sugyot. Atong istoryahan gamay ang bahin sa kini nga mga isyu ug kung ngano nga gibati kini sa mga tawo."
- O mahimo ka makapangutana direkta alang sa ubang mga panan-aw ug sugyot. "Maayong gipatin-aw ni Mang Tunying ang iyang mga panan-aw...Atong ablihan ang panaghisgutan

Kadugayon sa miting nagpadayon

Usahay, ang mga miting mahimong magpadayon, labaw pa sa punto nga kadaghanan sa mga tawo maka-tutuk. Mahimong imong mamatikdan nga mas dyutay ug dyutay ang mga miapil samtang nagpadayon ang miting. O ang pipila ka mga tawo nagsugod sa pagkawala bag-o pa man matapos ang miting.

Unaha kung unsang mga hilisgutan ang kinahanglan nga hisgutan sa tibuuk nga grupo. Pananglitan, mahimo ba nga ang pipila nga mga desisyon mahimo sa usa ka nagtrabaho nga grupo o bisan sa usa ka indibidwal?

Hunahunaa pag-ayo kung unsang mga elemento sa usa ka hilisgutan ang tinuod ug kinahanglan. Pananglitan, kung naghisgut ka bahin sa usa ka proyekto nga mao ang pagtigum og pondo sulud sa upat ka bulan, mahimo ka nga mouyon sa usa ka petsa, ug mag-andam ang mga tawo sa paghisgut sa mga detalye.

Pagpamugos sa oras

Ang mga pagpugong sa oras sa usa ka miting mahimong mosangpot sa tensiyon, ug himuon nga labi ka lisud nga maminaw gyud sa usag usa ug masuhid ang lainlaing kapilian.

Ang pagprayoridad mao ang susi – pagsiguro nga ang mga isyu nga moabut sa tibuuk nga mga miting sa grupo hinungdanon alang sa matag usa nga hisgutan. Ang pila ka mga grupo nagbag-o sa ilang pamaagi sa paghimo og desisyon depende kung unsa ka hinungdanon ang isyu. Pananglitan, mahimo nila itugyan ang gagmay nga mga desisyon sa mga indibidwal, pagboto sa mga butang nga medyo hinungdanon, ug paggahin og oras aron maabut ang hingpit nga consensus sa bisan unsang butang nga adunay dakong epekto.

Makatabang usab ang pagpangandam. Kung kinahanglan nimong magkahiusa ang usa ka sugyot, mahimo ka nga maghimo sa usa ka “workshop” diin ang mga tawo mahimo nga mag-usisa sa lainlaing mga pamaagi sa wala pa mobiya ang usa ka gamay nga grupo aron isulat ang sugyot.

Kinahanglan realistiko kung unsa ka daghan ang mahimo’g sakup sa usa ka miting. Ang usa ka hilisgutan mahimong mauna sa agenda alang sa panaghisgutan ug pag-ambit sa inisyal nga mga reaksyon. Mahimo kini gamiton sa usa ka gamay nga grupo ingon usa ka sukaranan alang sa usa ka sugyot nga ilang ibalik sa sunod nga miting.

Kakulang sa Pagtutok

Daghang dili pormal nga mga grupo ang naghimo sa mga miting nga wala’y istruktura – naglukso-lukso sila gikan sa usa ka hilisgutan ngadto sa isa pa ug gisagol ang “business talk” uban ang usa ka mahigalaon nga istorya. Alang sa pipila ka mga tawo, kini nakalisud sa pag-pokus. Apan alang sa uban, kini usa ka labi ka “natural” ug relaks nga paagi sap ag-istoryahanay. Ang paglimita sa pokus sa usa ka hilisgutan sa matag higayon adunay mga kaayohan. Pananglitan, mahimo’g mas dali nga pag-usisa sa usa ka isyu nga lawom, madungog gyud ang panan-aw sa matag-usa, ug maabut ang tin-aw nga mga paghukom.

Kung ang parehas nga mga punto padayon nga gihisgutan, tabangi ang mga tawo nga likayan ang pagsubli sa ilang kaugalingon pinaagi sa pagsumada sa diskusyon ug pagpangayo lang sa mga komentaryo sa mga lugar nga wala pa nahisgutan. Pangutan-a sila, “Adunay ba ubang mga argumento nga kontra o pabor sa sugyot nga wala pa nahisgutan?”

Kung adunay mga bag-ong hilisgutan, paghukom kung unsa ang labing kaayo nga pag-atubang sa kanila. Usaba ka dinalian nga isyu nga kinahanglan sulbaran dayon? O simple ra nga usa ka bag-ong

aytem sa agenda nga atubangon sa ulahi (pananglitan, sa katapusan sa karon nga tigum, o sa sunod).

Pagpahuway kung kinahanglan, ug ayaw pagsulay nga magtipig sa daghang mga aytem sa agenda sa usa ka miting. Kung gikapoy ang mga tawo, labi ka lisud ang pagkahibalo sa kaugalingon kung unsang mga kontribusyon ang may kalabutan. Ayaw pag-inom sa alcohol sa panahon sa mga miting tungod kay ang mga tawo mahimong mawad-an sa pag-pokus sa panahon sa usa ka miting. Ang pila ka mga grupo nag-uyon sa pagtipig sap ag-inom hangtod mahuman ang miting. Igbulag ang mga “sosyal” gikan sa mga seryoso nga paghisgot.

Lainlain nga lebel sa gahum ug pag-apil

Kasagaran, ang matag usa kinahanglan adunay husto nga pagsulti sa mga desisyon nga nakaapekto kanila. Bisan pa, adunay mga pagkalainlain sa gahum nga nagpasabut nga, sa tinuod, ang pipila ka mga indibidwal ug panan-aw nadungog labi pa sa uban. Mahimo kini mapakita pinaagi sa pagsalig sa pipila ka mga tawo sa pagpahayag sa mga opinyon, o pagpilit sa ilang mga panan-aw pinaagi sa pagkutlo sa ilang labaw nga edad, awtoridad, o kahibalo. Pananglitan, ang mga opisyal sa lokal nga gobyerno, gawas sa mga “eksperto” o mga consultant sa proyekto nga ningtambong sa konsultasyon sa komunidad. Hinungdanon nga nahibal-an nga kini bahin usab sa kung giunsa ang pagdawat sa lainlaing mga tawo ug mga panan-aw sa uban.

Ingon usa ka tagdumala, mahimo ka nga maghimo ug usa ka mga lakang padulong sa pagsulbad sa mga kalainan sa dinamika pinaagi sa paggamit sa mga ehersisyo nga makatabang nga maparehas ang pag-apil. Kauban niini, pananglitan, oras sa pagpamalandong sa gagmay nga mga grupo o paghatag sa oras sa matag-usa nga magsulti sulod sa grupo. Ang imong trabaho wala matapos dinhi, bisan pa! Hibal-l ang mga kalainan sa kung kinsa ang nag-amot, ug kung unsang tubag ang nakuha sa lainlaing mga tawo. Paghimo dugang nga espasyo alang sa mga mensahe nga dili makalusot ug ipasiugda kung gikinahanglan aron matabangan ang mga tawo nga maminaw.

Hatagan espesyal nga atensyon ang mga higayon nga mouyon ka gyud sa usa ka paagi. Sa dili pormal nga mga grupo, ang mga panan-aw sa masaligan nga mga tawo mahimo’g ipadayon ingon mga desisyon, tungod lang kay wala’y bisan kinsa ang mosupak kanila. Kung ang usa ka lokal nga opisyal mahimo sa usa ka sugyot ug wala magkasumpaki, wala kini gipasabut nga ang grupo nakab-ot ang usa ka desisyon o usa ka kauyonan. Paggahin og panahon aron susihon ang mga panan-aw sa matag-usa, ug kung adunay kasabutan, pag-double check nga ang mga minuto nagpakita usab kung unsa ang gihunahuna sa tanan nga ilang gikasabutan!

Ang grupo dili makakab-ot sa usa ka kasabutan

Ang usa ka lig-on nga desisyon nga mahimo’g masuportahan sa matag usa moabut ra pagkahuman sa pagpadayag sa matag kalainan. Awhaga ang matag usa sa pagpakita sa ilang mga panan-aw, labi na kung kini mahimo nga magkasumpaki. Kinahanglan niini ang halapad nga diskusyon ug igong oras.

Paminaw pag-ayo alang sa mga kasabutan ug kabalaka ug sa nagpahiping mga isyu. Unsa ang ugat sa kabalaka sa mga tawo? Nakatabang kini sa paglaraw sa usa ka sugyot nga gikonsidera.

Sulayan ang panagsabut. Nakatabang kini aron maklaro ang mga dili pagsinabtanay. Kinahanglan nga piho kutob sa mahimo aron maila ang mga punto. Himua nga dali alang sa mga tawo nga isulti kung dili sila mouyon, e.g. “Nakadungog ako sa daghang suporta alang sa ideya nga...Nakuha ba nako kana nga insakto? Wala bay dili uyon?”. Mahimo ka usab makapangayo ug tabang alang sa kini nga yugto, pananglitan: “Mahimo bang adunay usa ka tawo nga makasumada kung unsang butang ang ilang gihunahuna nga atong gikauyonan?”

Kung wala'y makab-ot nga kasabutan, sulayi ang mosunud:

- Pangutan-a ang mga dili uyon alang sa mga alternatibong sugyot.
- Isugyot ang usa ka pahulay, hilum nga oras sa panghuhuna, o gipaundang ang paghukom nga hatagan oras ang mga tawo nga magpabugnaw ug makapamalandong. Kung gipaundang ang desisyon kanunay nga maayong ideya ang pag-apil sa mga nagkasumpaki nga partido sa pagsulbad sa panagsumpaki sa wala pa gidala ang isyu.
- Pag-uyon sa usa ka proseso alang sa pagkuha og desisyon nga mahimong pirmahan sa tanan nga partido.

Ayaw kasayup sa pagkahilom alang sa pagtugot – awaha ang tubag gikan sa matag partisipante. Ang grupo kinahanglan adunay panimuot sa paghimo sa usa ka kontrata sa matag usa. Kung ang usa ka kasabutan dali ra maabut dayon sulayi aron maseguro nga ang mga miyembro tinuud nga hingpit nga nagsuporta sa desisyon ug nag-uyon sa hinungdanon nga mga punto.

KATAPUSAN: Pagkat-on aron mapadali o magdumala

Sa katapusan, ang pagpadali dili usa ka eksklusibo nga buluhaton nga kinahanglan buhaton sa eksperto! Kini usa ka kahanas nga mahibal-an pinaagi sa pagpamalandong sa imong kaugalingon nga kasinatian sa mga miting ug pag-observer sa uban pang mga tagdumala. Pagkat-on gikan sa mga sayup, gikan sa dili maayo nga mga miting ingon man usab sa mga maayo. Kung ang papel sa tagdumala giapil sa mga miyembro sa grupo, daghang mga tawo ang makapalambo sa kin inga mga kahanas. Maayo ang pagpadagan sa pipila ka pagbansay, gawas sa naandan nga mga oras sa miting, aron mahimo ang mga kahanas sa pagpadali. Ang kin inga mga kahanas dili lamang malampuson sa mga miting sa grupo apan usab sa dili pormal nga kahintang, sa trabahoan, ug sa balay.

Pag-observer. Daghan ka mahibal-an pinaagi sa pagpamalandong sa kung unsa ang nahinabo sa lainlaing mga miting. Makuha nimo ang labing tukma nga kasayuran bahin niini kung kanunay nimo nga gisusi. Ang pagmatikod sa pamatasan sa mga tawo naghatag kanimo sa pila ka mga timailhan. Kanus-a makita nga ang mga tawo tutuk sa pag-apil? Kanus-a daghang mga tawo ang moapil, ug kanus-a nimo nabati ang parehas nga mga tingog? Kung daghang mga komento ang wala'y kalabutan sa aytem sa agenda, ngano man nga mahimo kana?

Pagpraktis. Ang pagpamalandong kinahanglan maghatag kanimo ug usa ka maayong punto sa pagsugod alang sa pagpasabut kung giunsa ang pagpadali makatabang sa imong mga miting. Hinungdagon usab nga sulayan ra nimo ang mga butang. Pagsugod pinaagi sa pagpadali sa gagmay nga mga miting nga dili kaayo makahagit sa mga hilisgutan. Andam nga mangayo alang sa feedback bahin sa lainlaing kasinatian sa tawo. □

Gipili nga mga pakisayran:

Rabinowitz, P. (n.d.). Chapter 16, Section 4: Techniques for Leading Group Discussions. In *Community Tool Box*. <https://ctb.ku.edu/en/table-of-contents/leadership/group-facilitation/group-discussions/main>

Seeds for Change. (n.d.). *Facilitating Meetings*. <https://www.seedsforchange.org.uk/facilitationmeeting>

Gikutlo:

Quizon, A. (2021). *Giunsa ang pagpadali sa mga miting ug panaghisgutan*. ANGOC, XSF and GLTN. [Learning material prepared for the project, Recognizing land rights and enhancing capacities of Smallholder Farmers in Pangantucan, Bukidnon, Philippines]. The Asian NGO Coalition for Agrarian Reform and Rural Development (ANGOC), Xavier Science Foundation, Inc. (XSF) and Global Land Tool Network (GLTN).

Ang kini nga materyal gihimo nga possible pinaagi sa suporta sa German Federal Ministry for Economic Cooperation and Development (BMZ) pinaagi sa Global Land Tool Network (GLTN) nga gipadali sa United Nations Human Settlements Programme (UN-Habitat).

Ang mga panan-aw nga gipahayag sa kini nga materyal dili kinahanglan magpakita sa hunahuna sa mga sa GLTN, UN HABITAT ug BMZ.

Ang mga kabalaka bahin sa kawala'y seguridad sa pagkaon sa mga nasud gipakita sa Sustainable Development Goals (SDGs) aron tapuson ang kagutom, pagkab-ot sa seguridad sa pagkaon ug pagpaayo sa nurtisyon, ug pagpalansad sa malahutayon nga agrikultura sa 2030. Tungod kay ang yuta adunay hinungdanon nga papel sa panginabuhian sa kadaghanan sa mga tawo sa mga nag-uswag nga mga nasud, ang pagkab-ot sa seguridad sa pagkaon ug pagkubus sa kakabus dili maluwas kung ang mga isyu bahin sap ag-adto say uta, seguridad sa pagpuyo, ug ang katakus nga magamit ang yuta nga produktibo ug sa malungtaron nga pamaagi mahatagan solusyon.

Sa ingon, ang Global Land Tool Network (GLTN) nagpatuman sa "Secure Access to Land and Resources (SALAAR)" pinaagi sa suporta sa Federal Ministry of Economic Cooperation and Development (BMZ) sa Alemanya, uban ang kinatibuk-ang katuyoan nga mapaayo ang padumala say uta ug natural nga kahinguhaan, seguridad sa mga gagmay nga mag-uuma sa Uganda, Pilipinas ug Laos.

Sa Pilipinas, samtang ubay-ubay nga mga balaod say uta ang gipatuman, daghang mga kakulangan ang kinahanglan nga mahatagan solusyon aron mapaayo ang kahintang sa ilang mga gipahimuslan nga mga benepisyaryo. Tungod niini, ang pag-ila sa mga katungod say uta ug pagpaayo sa mga kapasidad sa mga gagmay nga mag-uuma sa Pangantucan, Bukidnon, sa Pilipinas nagtumong nga makatampo sa katuyoan sa SALaR. Ang kin inga proyekto gipatuman sa Asian NGO Coalition for Agrarian Reform and Rural Development (ANGOC) kauban ang pakigtambayayong sa Xavier Science Foundation, Inc. (XSF), uban ang teknika ug pinansyal nga suporta gikan sa Global Land Tool Network (GLTN) ug Ministry of Economic Cooperation and Development (BMZ) sa Alemanya.

Ang Asian NGO Coalition for Agrarian Reform and Rural Development (ANGOC) usa ka rehiyonal nga koalision sa mga nasyonal ug rehiyonal nga mga CSOs sa Asya nga aktibo nga nagpasiugda sa pagpromotar sa soberanya sa pagkaon, mga katungod say uta ug repormang agraryo, malahutayon nga agrikultura, partisipasyon nga pagdumala, ug pagpauswag sa mga banwa.

Ang Xavier Science Foundation, Inc. (XSF) usa ka ligal, dili pang-goberno nga organisasyon nga nagpasiugda sa mga programa ug proyekto nga makapahupay sa kakabus ug makapalambo sa kusog nga sosyal. Ang XSF nagsilbing usa ka agianan sa mga pondo aron masuportahan ang mga proyekto sa pagpalambo, bag-ong programa, for a ug dayalogo.

Ang United Nations Human Settlements Programme (UN-Habitat) naglihok padulong sa usa ka labi ka maayo nga kaugmaon sa kasyudaran. Ang misyon niini mao ang paglansad sa sosyal ug inaiyahan nga malungtaron nga pag-uswag sa mga tawo ug ang pagkab-ot sa igong kapasilonan sa tanan.

Ang Global Land Tool Network (GLTN) usa ka aliansa sa kalibutanon, rehiyonal, ug nasudnon nga kasosyo nga nag-amot sa paghupas sa kakabus pinaagi sa reporma say uta, pagpaayo sa pagdumala sa yuta, ug seguridad sa pagpuyo labi na pinaagi sap ag-uswag ug pagsabwag sa mga para sa kabus ug sensitibo nga mga himan.

Ang German Federal Ministry for Economic Cooperation and Development (BMZ) mao ang punoan nga organisasyon sap ag-uswag sa Estado sa Alemanya. Ang prinsipyo sa pamunoan sa BMZ mao ang pagpanalipod sa mga katungod sa tawo, nga nag-uban sa katungod nga mabuhi sa kalinaw ug kagawasan, ug aron matabangan nga matubag ang mga isyu sa kakabus sa kalibutan.

For more information about this project:

Asian NGO Coalition for Agrarian Reform and Rural Development (ANGOC)
33 Mapagsanguni Street, Sikatuna Village Diliman
Quezon City 1101 Philippines
Tel: +63-2 8351 0581 | Fax: +63-2 8351 0011
Email: angoc@angoc.org | Website: www.angoc.org

Xavier Science Foundation, Inc. (XSF)
Manresa Complex, Fr. Masterson Avenue Upper Balulang
9000 Cagayan de Oro City Philippines
Tel: (+63-88) 8516887 | Email: xsf@xu.edu.ph
Website: xsfoundationinc.org